

कृषि प्रक्रिया उद्योगाच्या माध्यमातून आत्मनिर्भरतेकडे वाटचाल

- डॉ.पी.जी.पाटील, कुलगुरु, महात्मा फुले कृषी विद्यापीठ, राहुरी

दूध, फळे आणि भाजीपाला मूल्यवर्धित प्रक्रियेवर पाच दिवस राज्यस्तरीय ऑनलाइन प्रशिक्षण

शेतकऱ्यांच्या उन्नतीसाठी ग्रामीण भागात मूल्य वर्धित प्रक्रिया उद्योग उभारणी करणे गरजेचे असून "आत्म निर्भरतेकडे वाटचाल करण्यास मदत होईल तसेच या क्षेत्रात ग्रामीण भागातील तरुणांना आकर्षित करून शेतकर्यांचे उत्पन्न दुप्पट करण्यासाठी प्रक्रिया उद्योग महत्वाचा घटक ठरेल असे प्रतिपादन डॉ.पी.जी.पाटील, कुलगुरु, महात्मा फुले कृषी विद्यापीठ, राहुरी यांनी आपल्या मार्गदर्शनात केले. महात्मा फुले कृषी विद्यापीठ कृषी विज्ञान केंद्र , धुळे, कृषी महाविद्यालय, धुळे व कृषी तंत्रविद्यालय , धुळेयांचे संयुक्तपणे किसान,पुणे याचे सहकार्याने दूध , फळे आणि भाजीपाला मूल्य वर्धित करण्याच्या प्रक्रियेवरील पाच दिवसांचे ऑनलाइन प्रशिक्षण: दि. 19-23 मे 2021 रोजी आयोजित करण्यात आले होते. या प्रसंगी डॉ. लखन सिंग , संचालक, अटारी पुणे , डॉ.शरद गडाख , संचालक विस्तार शिक्षण , महात्मा फुले कृषी विद्यापीठ , राहुरी हे उपस्थित होते.

या प्रशिक्षणाचे प्रास्ताविक डॉ. चिंतामणि देवकर , सहयोगी अधिष्ठाता, कृषी महाविद्यालयाचे , धुळे यांनी पाच दिवसांच्या वेबिनारची माहिती आणि दूध, फळे आणि भाजीपाला मूल्य वर्धित प्रक्रिया महत्त्व सांगून केले .

पुणे अटारी चे संचालक डॉ. लखन सिंग यांनी सहभागी प्रशिक्षनार्थिनी अधिकाधिक नफा मिळविण्यासाठी बाजारपेठेशी जोडले जाणारे, विविध उत्पादक शेती प्रणालींचे मॉडेल, अधिक उत्पन्न उत्पादक उपक्रम राबविण्याचे आवाहन केले. या व्यतिरिक्त , त्यांनी कृषी विज्ञान केंद्राची शेतकरीभिमुख शेती व शेती पूरक मधील सुसंगतता आणि वचनबद्धता कायम ठेवण्याचा सल्ला दिला.

डॉ.शरद गडाख , संचालक विस्तार शिक्षण, महात्मा फुले कृषी विद्यापीठ, राहुरी यांनी कृषी विज्ञान केंद्र, धुळे यांच्या उपक्रमांचे कौतुक केले. एकात्मिक शेती प्रणाली शेतकर्यांची आर्थिक वाढ कशी टिकवून ठेवते याबद्दल त्यांनी उपस्थित प्रशिक्षनार्थिनींना मार्गदर्शन केले व एकात्मिक शेती प्रणाली आत्मसात करण्याचे आव्हान केले.

डॉ.दिनेश नांदे , कार्यक्रम समन्वयक , केव्हीके, धुळे यांनी सर्व सहभागींना फळ व भाजीपाला क्षेत्रातील महत्त्व, व्याप्ती आणि संधी तसेच त्यांनी वेबिनार थीम म्हणजे दूध , फळे आणि भाजीपाला प्रक्रियेच्या तंत्रज्ञानासह मूल्यवर्धित माहिती, तपशील प्रकल्प अहवाल तयार करणे, बँकेबल प्रकल्प, अन्न उत्पादनांचे विक्री आणि विपणन सोबतच शेतकरी उद्योजक स्वनुभव या विषयी मार्गदर्शन होईल असे सांगितले. तसेच केव्हीकेने केलेल्या कामांचा उल्लेख केला.

डॉ.राहुल देसले, प्राचार्य,कृषी तंत्रविद्यालय,धुळे यांनी दुग्धव्यवसाय प्रक्रियेचे महत्त्व आणि दुग्ध उद्योगातील संधींबद्दल सविस्तर माहिती उपस्थिताना करून दिली. तसेच या व्यवसायातील संधी विचारात

घेऊनच आज आमचा बळीराजा, महिला बचत गटाचे सदस्य, ग्रामीण युवक इ. या व्यवसायात उतरल्यास पेती बरोबरच त्यास चार जास्तीचे पैसेही मिळविता येतील. त्यासोबतच सदर प्रशिक्षणामध्ये डॉ.राहुल देसले, प्राचार्य,कृषी तंत्रविद्यालय,धुळे, डॉ. धनराज चौधरी ,शास्त्रज्ञ (पशुसंवर्धन व दुग्धशास्त्र) कृ.वि.कें , धुळे, डॉ. भुषण मेश्राम,सहयोगी प्राध्यापक, दुग्ध शास्त्र विभाग, दुग्ध तंत्रज्ञान महाविद्यालय, पुसद,सौ. अरुणा देवरे,मुख्य प्रवर्तिका, अतुल डेअरी, नाशिक, श्री. रोहित कडू,शास्त्रज्ञ (उद्यानविद्या) कृ.वि.कें, धुळे,डॉ. विक्रम कड,सहयोगी प्राध्यापक, कृषि अभियांत्रिकी व प्रक्रिया विभाग , म.फु.कृ.वि., राहुरी,अमृता राऊत,शास्त्रज्ञ (कृषि प्रक्रिया) , कृषि विज्ञान केंद्र , धुळे,कृषि भुषण श्री. किरण डोके ,उद्योजक, करमाळा, सोलापूर,श्री. धिरज कुलकर्णी ,डेअरी उद्योजक, माळशिरस, सोलापूर,श्री. प्रकाश औटी ,अमुल डेअरी , आनंद, गुजरात, श्री. विलास शिंदे ,अध्यक्ष, सह्याद्री ॲग्रोफार्म, नाशिक, श्री. उल्हास बोरसे,सनदी लेखापाल, पुणे आदी तज्ञ मार्गदर्शकांचे विविध विषयावर मार्गदर्शन मिळाले.

सदर प्रशिक्षणाचे सूत्रसंचालन आणि समन्वयक म्हणून डॉ धनराज चौधरी काम पहिले. या प्रशिक्षणामध्ये ग्रामीण युवक , शेतकरी, महिला, बचत गट, एफपीओ इत्यादी २०० पेक्षा जास्त प्रशिनार्थिनी सहभाग नोंदवला. हा कार्यक्रम यशस्वी होण्यामध्ये डॉ. पंकज पाटील , श्री जगदीश काथेपुरी , डॉ. अतीश पाटील, सौ. प्राची काळे , श्री जयराम गावीत , श्री स्वप्नील महाजन, श्री बाळू वाघ , श्री कुमार भोये , श्री यशवंत मासुळे, श्री जीवन राणे या सोबतच किसान, पुणे यांचे मोलाचे सहकार्य लाभले.

डॉ.पी.जी.पाटील, कुलगुरु, महात्मा फुले कृषी विद्यापीठ, राहुरी मार्गदर्शन करताना